

Fartøyvernssentrene's
Fellesråd

NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 Oslo
Telefon 24 14 51 70
E-post: post@norsk-fartoyvern.no
<http://www.norsk-fartoyvern.no/>
Bankgiro: 9365 10 43717
Org.nr. 965.906.746

Oslo/Norheimsund, 09.05.2018

Høringsvar til rapport fra ekspertutvalget «Regionreformen, desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene»

Norsk Forening for Fartøyvern er en interesseorganisasjon for vernede og fredete fartøy med 182 medlemsfartøyer. Bak disse verneverdige fartøyene står 10 000 ildsjeler som årlig utfører mer enn 160 000 dugnadstimer.

Forbundet KYSTEN er en frivillig kulturvernorganisasjon som består av 125 kystlag og over 10 000 medlemmer. I hele landet tar vi vare på eldre fartøy og kystmiljø, og fyller disse med aktivitet. Vårt motto er «Vern gjennom bruk» og vi tar gjennom det vare på kunnskapen i håndverk og bruken av båter.

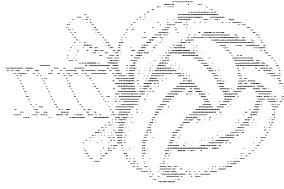
Fartøyvernssentrene's Fellesråd er et felles organ for de tre nasjonale fartøyvernssentrene: Bredalsholmen dokk og fartøyvernssenter i Kristiansand (Vest-Agder), Hardanger fartøyvernssenter i Norheimsund (Hordaland), Nordnorsk fartøyvernssenter og båtmuseum i Gratangen (Troms). Fartøyvernssentrene ivaretar små og trua håndverksfag som er nødvendige for å opprettholde flåten av verna og freda fartøy.

Norsk Forening for Fartøyvern (NFF), *Forbundet KYSTEN* (FK) og *Fartøyvernssentrene's Fellesråd* (FF) takker for muligheten til å komme med svar til høringen som omhandler ekspertutvalgets vurdering av nye oppgaver til fylkeskommunene. FF, FK og NFF har i dette svaret sett på de oppgavene som omhandler fartøyvern, det vil si overføring av oppgaver fra Riksantikvaren til regionene.

Fartøyvernets forutsetninger

Fartøyvernet slik det forstås og praktiseres i dag, drives under mottoet «vern gjennom bruk», et kjent slagord og prinsipp i kulturminnevernet. Det sikrer at kulturminner er tilgjengelige for folk, og at de opprettholdes som funksjonelle objekter. Fartøyene utsettes for sterkere nedbrytende krefter fra vær og klima enn de fleste andre kategorier av kulturminner. Vern og sikker bruk er avhengig av stadig vedlikehold, utskifting av materialer og reparasjoner.

En annen ting som kjennetegner fartøyvern er den store frivillige innsatsen. Mange av de omkring 250 fartøyene med status som vernet eller fredet er medlem i organisasjonen Norsk forening for fartøyvern (NFF). En medlemsundersøkelse for noen år siden viste at det var i underkant av 10 000 mennesker som var engasjert i foreningens fartøy. Forbundet Kysten har lignende medlemstall. I tillegg kommer alle dem som ikke er organisert og som driver fartøyvern innenfor litt andre faglige rammer enn det foreningen og Riksantikvaren står for.

Fartøyvernssentrene's
Fellesråd

NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 Oslo
Telefon 24 14 51 70
E-post: post@norsk-fartoyvern.no
<http://www.norsk-fartoyvern.no/>
Bankgiro: 9365 10 43717
Org.nr. 965.906.746

Generelt om ekspertutvalgets rapport

Ekspertutvalget foreslår ikke noe nytt ut over det Riksantikvaren allerede har forespeilet fartøyvernssentra og regionene. Utvalget peker imidlertid på viktigheten av at Riksantikvaren fortsatt skal være fredningsmyndighet, bør beholde innsigelsesmyndighet og ha en del andre nærmere definerte oppgaver.

FF, FK og NFF slutter seg til hovedtrekkene i ekspertutvalgets innstilling når det gjelder overføring av oppgaver fra Riksantikvaren til regionene. Vi vil samtidig benytte anledningen til å påpeke at Riksantikvaren sin forvaltning av fartøyvern har blitt utført av en til to stillinger. Gjennom lang tid har Riksantikvaren således opparbeidet seg høy kompetanse på de ulike sidene ved fartøyvernet, som samarbeidet med de frivillige fartøyvernene, organisasjonene, fartøyvernssentrene, Sjøfartsdirektoratet og andre sektorer i staten som er involvert i fartøyvern. FF, NFF og FK er av den oppfatning at delegering av oppgaver innen fartøyvern ikke vil føre til mindre arbeid knyttet til forvaltning. FF, NFF og FK er allikevel positive fordi vi forventer at oppgaveoverføringen vil føre til at flere får kompetanse, kunnskap og tilhørighet til fartøyvern.

Nasjonale planer

Riksantikvarens fartøyvernpolitikk er basert på Nasjonal verneplan for fartøy 2010-2017 (er under rullering nå, ny planperiode går fram til 2023). For å sikre at Norge klarer å bevare et representativt utvalg fartøy som kulturminner, er det viktig at Riksantikvaren fortsatt er ansvarlig for dette planarbeidet og fortsetter med Nasjonal verneplan for fartøy. Behovet for nasjonal plan på dette vernefeltet blir ikke mindre gjennom en oppgaveoverføring til regionene. Det er viktig at ikke flåten av flytende kulturminner blir svekket under overføring av fartøyvern til regionene.

Nasjonale mål

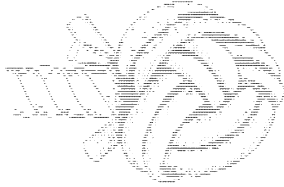
For å nå nasjonale mål og få ferdigstilt verneflåten på en effektiv måte må nivået på Kap. 1429 Riksantikvaren, Post 74 Fartøyvern opp på 100 millioner kroner. Dette gir kontinuitet og forutsigbarhet slik at igangsatte prosjekter blir ferdige, og hindrer tap av viktige kulturminner. Uforutsigbarhet fører til at prosjektene blir dyrere enn antatt. Opptrappingsplanen er dokumentert i *Nasjonal verneplan for fartøy*:

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/176911/1/fartoy_verneplan.pdf

Miljøene er viktige

Objektene (fartøyene) er viktige og grunnlaget for det vi holder på med. Men uten miljøer av frivillige, museer og andre som står på for å drive og vedlikeholde fartøyene er det ikke mulig å bevare fartøy. Forvitring av miljøene som driver med fartøyvern vil i realiteten si at hele vernefeltet vil svekkes.

Rekrutteringsgrunnlaget til det frivillige fartøyvernet er i endring og nye kandidater uten maritim bakgrunn trenger tettere oppfølging og opplæring. Fartøyene i seg selv og fartøyvernssentrene er

Fartøyvernssentrene's
Fellesråd

NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 Oslo
Telefon 24 14 51 70
E-post: post@norsk-fartoyvern.no
<http://www.norsk-fartoyvern.no/>
Bankgiro: 9365 10 43717
Org.nr. 965.906.746

gode arenaer for formidling og læring, kurs, seminar m.m. FF, FK og NFF mener at dette kan utnyttes ytterligere ved en god koordinering mellom nivåene.

FF, FK og NFF har en forventning om at et forvaltningsnivå som er nærmere miljøene vil bidra til å styrke fartøyvernet. Forutsetningen er bedre koordinering enn det som er tilfelle i dag. Denne koordineringen må også skje på nasjonalt nivå.

Erfaringer med regional forvaltning av fartøy

Det har de siste årene vært stor forskjell mellom fylkene m.h.t. forvaltning og interesse for fartøyer. Noen fylker har kompetanse og interesse i forhold til fartøyvern. Andre fylker viser liten interesse, og bevilger heller ikke midler til fartøyvern. På grunn av dette er det eiere som har valgt å flytte fartøy til annet fylke enn der det egentlig hører hjemme.

En viktig forutsetning for overføring av fartøyvern er at kompetanse blir bygd opp i regionene og at regionene er aktive i forhold til forvaltning av fartøyvern. Dette vil være med på styrke fartøyvernet og sette det i inn i en større sammenheng sammen med øvrig kulturminnevern i regionene.

Store fartøy og fartøy uten regional tilknytting

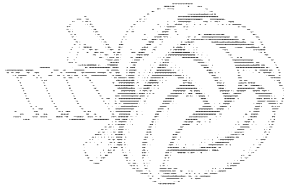
Det finnes også fartøyvernprosjekter av høy nasjonal verdi som muligens er for store og ressurskrevende, både økonomisk, teknisk og vernefaglig, til at ansvaret blir lagt til en region. Videre er det en del fartøyer som ikke har noen klar regional tilknytning. Det er viktig at forvaltningsansvaret for disse fartøyene blir avklart mellom Riksantikvaren og regionene.

Regional utvikling, verdiskaping, fagopplæring m.m.

Fartøyvern har stort potensiale innen regional utvikling, verdiskaping, fagopplæring m.m. Regionene vil kunne se fartøyvern i større grad som et ledd i regional utvikling, steds- og byutvikling osv. Dette krever imidlertid bedre samordning mellom forvaltningsnivåene, stat, region og kommune. Fartøy er avhengig av havnefasiliteter som kaiplass og lager. Kommunalt nivå vil kunne legge til rette for at verna og freda fartøy får bedre vilkår lokalt, mens regionalt nivå kan bidra til samordning innen f.eks. reiseliv. Statlig nivå vil fortsatt være viktig for å utvikle nasjonale planer og ivareta kommunikasjon opp mot andre statlige etater som f.eks. Sjøfartsdirektoratet. Samtidig er det viktig å opprettholde forståelsen av fartøy og andre kulturminners egenverdi, uavhengig av de økonomiske sammenhengene de kan inngå i regionalt.

Drift og vedlikehold

Et fartøy som er satt i stand og restaurert med offentlige midler må sikres vedlikeholdsmidler. Hvis ikke vil fartøyet raskt forfalle, og det vil være mer kostbart å sette det i stand igjen. Videre må fylkeskommunene få tilført midler til drift av vernede fartøy for å sikre at de kan drive trygg seilas og formidling.

Fartøyvernssentrene's
Fellesråd

NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 Oslo
Telefon 24 14 51 70
E-post: post@norsk-fartoyvern.no
<http://www.norsk-fartoyvern.no/>
Bankgiro: 9365 10 43717
Org.nr. 965.906.746

I dag går en svært liten del av tilskuddsmidlene fra Riksantikvaren til drift og vedlikehold. For mange av fartøyene er det imidlertid avgjørende med en viss støtte for å kunne dekke relativt store faste årlige kostnader. Særlig gjelder dette fartøy som ikke, eller i begrenset omfang, driver passasjerbefordring. Nasjonal verneplan for fartøy dokumenterer et behov som ikke er dekket inn gjennom dagens tilskudd over statsbudsjettet. Her forventer FF, FK og NFF at post 74 Fartøyvern økes slik at det også er mulig å støtte drift og vedlikehold. Behovet i verneplanen (2010-2017) var satt til totalt ca 100 mill. kr i 2014, mens posten i dag er på ca 61 mill. kroner.

Fylkeskommunene må få tilført midler som sikrer drift og vedlikehold av vernet fartøy ut over bevilgninger til istandsetting.

Kompetanse

Det er omfattende kulturminneoppgaver som foreslås overført til regionene, og det vil være behov for å bygge opp ny kompetanse på flere av oppgavene, herunder også fartøyvern. Fartøyvern er i utgangspunktet et omfattende fagfelt, men det finnes ikke muligheter til å utdanne seg innenfor fagfeltet. Fartøyvern har ikke en omfattende faglig infrastruktur, slik f.eks. arkeologifaget har. Viktige kompetansemiljøer finnes blant fartøyeierene, hos fartøyvernssentrene, Riksantikvaren og enkelte fylkeskommuner. Overføring av oppgaver innen fartøyvern forutsetter at flere får kompetanse på dette vernefeltet, og vil på sikt føre til et større kompetansemiljø.

Ifølge Klima- og miljødepartementet skal Riksantikvaren beholde førstelinjeansvaret for enkelte saksområder og objekter av vesentlig nasjonal verdi, som er viktige for en samlet og enhetlig oppfølging av nasjonal politikk. Det samme gjelder saksområder som krever særlig spisskompetanse, der det er lite effektivt å bygge opp kompetanse regionalt. Samlet vil dette bidra til å sikre direktoratets kompetanse og faglige legitimitet.

At Riksantikvaren beholder noen oppgaver er viktig, bl.a. for å opprettholde og utvikle et lite og sårbart fagmiljø. Dette gjør det viktig å bevare de fagmiljøene som finnes, og utvikle strategier for å utvikle fagfeltet videre.

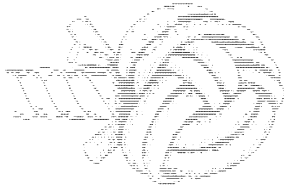
Forvaltningspraksis

Oppgaver knyttet til forvaltningen av vernet fartøyer som er "listeførte" overføres regionvis. Slike "listeførte kulturminner" kan defineres som utvalgte kulturminner av særlig verdi, og er normalt ikke formelt fredet etter kulturminneloven. Kulturminnene skal imidlertid forvaltes som om de var fredet.

FF, FK og NFF slutter seg til dette.

Tilskuddsmidler

Når det gjelder Riksantikvarens tilskuddsmidler, er store deler av disse i dag knyttet til de ti nasjonale bevaringsprogrammene. Etter at programperioden er avsluttet, kan deler av eventuelle nye tilskuddsordninger overføres til formål som i dag inngår i de ti nasjonale

Fartøyvernssentrene's
Fellesråd

NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 Oslo
Telefon 24 14 51 70
E-post: post@norsk-fartoyvern.no
<http://www.norsk-fartoyvern.no/>
Bankgiro: 9365 10 43717
Org.nr. 965.906.746

bevaringsprogrammene, etter modell av bevaringsprogrammet rettet mot private eiere av fredede bygninger (FRIP). I dette programmet mottar fylkeskommunene søknader og innstiller til Riksantikvaren. Riksantikvaren fordeler på denne bakgrunn rammer til fylkeskommunene som deretter prioriterer tildelingen regionalt. Fylkeskommunene rapporterer til Riksantikvaren på tildelte midler.

Det vil gi fylkeskommunene forutsigbarhet med hensyn til hvilke økonomiske rammer som er til rådighet, det vil gi et bedre grunnlag for å prioritere innkomne søknader, det kan planlegges for lengre restaureringsløp for visse anlegg, og fylkeskommunen kan være mer forutsigbar overfor eiere av bygninger som er tilskuddsberettiget. Dette vil også redusere rapporteringen. Samtidig ser utvalget at det kan være hensiktsmessig at også Riksantikvaren har egne midler som kan tildeles ved ekstraordinære behov i enkeltfylker. Utvalget mener dette er i tråd med retningslinjene for oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene.

FF, FK og NFF slutter seg til dette, men vil også peke på en utfordring som forhåpentligvis kan bli enda bedre gjennom en regional forvaltning. Langsiktig støtte til store restaureringsprosjekt er viktig å sikre. I skrivende stund er det to omfattende prosjekt som hører hjemme i Rogaland (Fremad II og Jøsenfjord) som settes i stand ved to fartøyvernssentre i Vest-Agder og Hordaland. Slike regionsoverskridende prosjekt må også være mulig i framtida. Se også vårt avsnitt over om «Store fartøy...»

Formidling

Fartøyene utgjør en stor og til en viss grad utnyttet ressurs både innen historieformidling og regional utvikling. Riksantikvaren støtter i liten grad formidling av fartøyenes historie og drift. Med større grad av felles forvaltning på regionalt nivå for museum og kulturminnevern, forventer vi at det blir økte ressurser til formidling av fartøy og kulturminnevern. Dette er viktig for å skape forståelse for fartøyenes historie og funksjon. I tillegg er det viktig for å opprettholde og skape interesse generelt for vernefeltet.

FF, FK og NFF forventer økt innsats og fokus på formidling og økt koordinering mellom museum og kulturminnevern.

Med vennlig hilsen

(sign.)

Åsmund Kristiansen
leder
Fartøyvernssentrene's fellesråd

(sign.)

Per Hillesund
generalsekretær
Forbundet KYSTEN

(sign.)

Hedda Lombardo
generalsekretær
Norsk Forening for Fartøyvern